

УДК 339.178.3(477)(045)

ПОЛИЩУК О.В.

к.е.н. , доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин НАУ

ЕГОРОВА В.І.

студентка кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин НАУ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Анотація. У даній статті висвітлено теоретичні засади факторингу, причини його виникнення та його сучасне використання як фінансового інструменту на ринку банківських послуг як на вітчизняному, так і на міжнародному рівнях. Досліджено зарубіжний досвід використання факторингових послуг. Проаналізовано динаміку кількості та вартості укладених фінансовими компаніями договорів факторингу. Запропоновано в ході дослідження шляхи розвитку факторингу в Україні за допомоги активної участі банківських установ у даному процесі, так як на даному етапі вони є лідерами вітчизняного ринку факторингових послуг, маючи значні конкурентні переваги поряд з небанківськими спеціалізованими компаніями.

Ключові слова: факторинг, ринок факторингових послуг, міжнародний факторинг

Полищук О.В. Учебно-научный институт международных отношений НАУ, к.э.н. , доцент кафедры международных экономических отношений и бизнеса

Егорова В.И. Учебно-научный институт международных отношений НАУ, студентка кафедры международных экономических отношений и бизнеса

УЛУДШЕНИЕ МЕХАНИЗМА РЕГУЛИРОВАНИЯ ФАКТОРИНГОВЫХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические основы факторинга, причины его возникновения и его современное использование как финансового инструмента на рынке банковских услуг как на отечественном, так и на международном уровнях. Исследован зарубежный опыт использования факторинговых услуг. Проанализирована динамика количества и стоимости заключенных финансовыми компаниями договоров факторинга. Предложено в ходе исследования пути развития факторинга в Украине с помощью активного участия банковских учреждений в данном процессе, так как на данном этапе они являются лидерами отечественного рынка факторинговых услуг, имея значительные конкурентные преимущества наряду с небанковскими специализированными компаниями.

Ключевые слова: факторинг, рынок факторинговых услуг, международный факторинг.

Polishchuk O.V. Educational and Research Institute of International Relations of NAU, Ph.D., associate professor of International Economic Relations and Business

Egorova V.I. Educational and Research Institute of International Relations of NAU, student in the Department of International Economic Relations and Business

MECHANISM OF THE REGULATION OF FACTORING SERVICES IN UKRAINE IS IMPROVING

Abstract. This article is include: of the theoretical basis of factoring, its causes and its modern use as an financial instrument in the banking market both in domestic and international levels. Foreign experience used of the factoring services. The dynamics of the number and value of contracts concluded factoring finance companies. It is suggested in the study the development of factoring in Ukraine through the active participation of banking institutions in this process, because at this stage they are the leaders of the domestic factoring market, with a significant competitive advantage, along with non-specialized companies.

Key words: factoring, factoring services market, international factoring.

Мета і цілі статті. Головною метою написання даної статті є з'ясування особливостей становлення та розвитку факторингу в Україні і визначення напрямів діяльності вітчизняних банків на ринку факторингових послуг у сучасних умовах. Провести аналіз зарубіжних та вітчизняних ринків факторингових послуг, їх порівняння та тенденції розвитку. Запропонувати шляхи розвитку факторингу в Україні за допомоги активної участі банківських установ у даному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Факторинг довго використовувався у фінансуванні внутрішньої торгівлі, але останнім часом він одержав розповсюдження як метод фінансування експорту.

Факторингові операції застосовуються тоді, коли більш традиційна схема роботи на умовах товарного кредиту стає занадто обтяжливою для постачальників, для яких у міру збільшення їх оборотів, наявність відстрочки платежу може стати критичним тягучи за собою серйозну нестачу оборотного капіталу. Завдяки факторингу у постачальника з'являється можливість створювати найкращі умови для зосередження зусиль на виробничій діяльності, прискорювати обіг капіталу і відповідно збільшувати прибутки. Факторинг є різновидом посередницької діяльності, при якій факторингова компанія за певну плату одержує від підприємства право стягувати і зараховувати на його рахунок належні йому від покупців суми грошей. Факторингові компанії купують рахунки із знижкою в експортерів. Вони забезпечують негайну оплату, що становить до 85 % від номінальної вартості рахунків експортерів. Залишок за відрахуванням комісії виплачується, коли імпортер здійснює оплату. Метою факторингового обслуговування є негайне (або на визначену в договорі дату) отримання постачальником коштів незалежно від платоспроможності покупця [1, с. 36].

Вартість факторингу включає:

- відсоток за користування кредитом (вище ринкової ставки по кредитах відповідного терміну на 2 – 3 відсоткових пункти);
- плата за обслуговування (бухгалтерія, інкасування боргу і інші послуги): вираховується як відсоток від суми рахунка-фактури, як правило, у межах 0,3 – 5% від суми переуступлених рахунків;
- при безоборотному факторингу – спеціальна надбавка за ризик у розмірі 0,2 – 0,5% від суми кредитування.

Механізм здійснення факторингових операцій передбачає такі дії:

- придбання факторинговою компанією (фактор-фірмою) платіжних вимог до покупців у своїх клієнтів на умовах негайної оплати клієнту 80 – 90% вартості від поставок;
- оплату у чітко визначений термін іншої частини вартості з відрахуванням комісійних та відсотків за кредит, незалежно від надходження виручки від покупців. Платіж, який надходить потім від покупця, повністю зараховується на рахунок фактор-компанії.

У зв'язку з браком коштів або обмеженими можливостями клієнтів погасити заборгованість за отримані товари на сьогодні факторинг став реальною альтернативою банківському кредитуванню і перетворився в надійний інструмент фінансування збуту продукції та підтримки інвестиційної діяльності підприємств [1, с. 38]. З одного боку, основою для використання факторингу є комерційний кредит, тобто продаж товарів із відстрочкою платежу, а з іншого — умова негайної сплати розрахункових документів постачальника означає, що факторингова компанія кредитує свого клієнта до моменту отримання платежу від боржника.

Однак між наданням факторингових послуг і банківським кредитуванням є суттєві відмінності (табл.1), головні з яких полягають у тому, що факторингове фінансування:

- надається на строк фактичної відстрочки платежу, а кредит — на визначений термін;
- виплачується в день поставки товару, а кредит — в обумовлений кредитним договором день;
- як правило, не потребує забезпечення, тоді як кредит, зазвичай, надається під заставу;
- погашається коштами, що виплачуються дебіторами клієнту, а кредит повертається банку позичальником;
- може бути збільшене паралельно зі збільшенням обсягів продажу клієнта, тоді як кредит видається на заздалегідь обумовлену суму;
- погашається в день фактичної оплати дебітором отриманого товару;
- виплачується автоматично при пред'явленні накладної та рахунку-фактури, а для отримання кредиту потрібно оформити чимало документів.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика кредиту і факторингу

Кредит	Факторинг
Видається:	
Під заставу	Без додаткового забезпечення
На визначений термін	На термін фактичної відстрочки товару
На обумовлену суму	З можливим збільшенням у міру зростання обсягу продажу клієнта
Без надання додаткових послуг	З наданням комплексу послуг
З оформленням значної кількості документів	При наданні накладної та рахунку-фактури
Погашається:	
З коштів позичальника	З коштів дебіторів клієнта
В обумовлений день	У день фактичної оплати дебітором товару

Джерело: складено автором на підставі інформації про кредит та факторинг [7].

Результатом використання факторингу є можливість розширення обсягу торговельних угод, використання додаткового джерела фінансування та економія управлінських видатків. Особливо вигідним для експортера є використання факторингу при торгівлі *за відкритим рахунком*, що є одним з позитивних чинників його використання (рис.1).

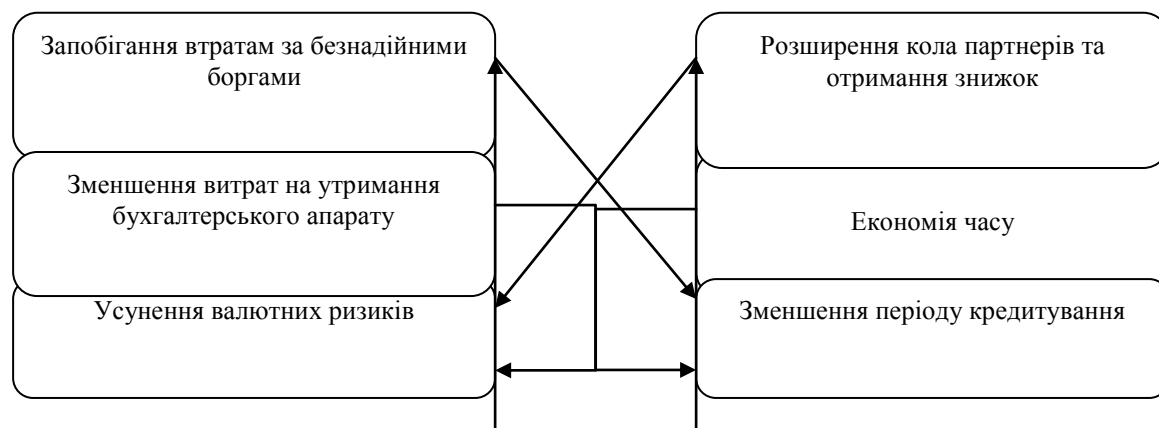

Рис. 1. Позитивні чинники використання факторингу.

Джерело: Карп'як Я. С. Факторинг як інструмент вирішення фінансових проблем підприємства / Я.С. Карп'як, Л.І. Ріжко // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». Менедж. та підприємництво в Україні: етапи становлення і пробл. розв. – 2009. – Н 647. – 70 с.

Поряд з позитивними моментами використання факторингу можуть перешкоджати деякі негативні моменти, а саме:

- експортери можуть надавати перевагу традиційним методам фінансування;
- може існувати думка, що використання факторингу є свідченням нестабільного фінансового стану;
- в експортерів виникає побоювання, що втручання факторингової фірми чи банку може погіршити взаємовідносини між партнерами.

Основна цінність факторингу полягає в його комплексності. Це не просто фінансування певних витрат, а саме сукупність рівноцінних для підприємства фінансово-посередницьких послуг. З переваг, що отримує внаслідок використання факторингу клієнт банку, впливають і вигоди для його контрагентів (покупців) – вони дістають можливість співпрацювати з продавцем на умовах товарного кредиту, збільшуючи таким чином обсяги закупок без залучення додаткового капіталу [2, с. 70].

Започаткував операції факторингу створений у Великій Британії ще у XVII ст. Будинок факторів (*House of Factors*). Перед фактором, який знав товарний ринок, закони та торгові звичаї країни, висувалося завдання пошуку надійних покупців, зберігання та збуту товару, а також наступної інкасації торгової виручки. Разом з тим бурхливий розвиток факторингової діяльності розпочинається у Північній Америці лише у другій половині XIX ст. Сучасні види факторингу вперше надав в 1947 р. американський банк «The First National Bank of Boston». Однак, офіційно факторингові послуги в США було визнано в 1963 р., коли урядова організація — Контролер грошового обігу — прийняла рішення про законність надання банками такої послуги. У Великій Британії першу факторингову компанію було відкрито в 1960 р., у Німеччині — в 1963 р. У Франції процедуру факторингу, яка відповідає англо-американським методам і в елементі рефінансування комерційних зобов'язань на короткий термін (менше 180 днів), запроваджено в 1965 р. [2, с. 72] Наприкінці 1950-х — на початку 1960-х років було створено три міжнародні факторингові групи, без яких неможливе існування сучасного міжнародного факторингу: Heller International Group, International Factors Group S.C., Factors Chain International. Лише одна із них — International Factors Group S.C. — об'єднує 58 факторингових компаній у 35 країнах світу, а її частка на світовому ринку факторингових послуг становить приблизно 28 %.

На сьогодні, головне завдання факторингових компаній більшості країн Європи, які тісно пов'язані з великими банками, полягає у фінансуванні дебіторської заборгованості на основі використання «регресного» факторингу.

В Україні факторингові послуги поки що ще не набули широкого використання, хоча з кожним роком ситуація змінюється на краще. Для розуміння несприйняття інструменту факторингу в нашій країні, слід звернутися до історичних сегментів вітчизняної економіки.

В Україні першою банківською установою, яка почала надавати послуги факторингу, був банк «Інко». У 1992 року цей банк надавав факторингові послуги АТ «Атек», яке займалося виробництвом екскаваторів, та заводу штучних шкір «Вулкан». На той момент ринок факторингових послуг розвивався повільно, адже це було обумовлено труднощами переходу від адміністративно-командної до ринкової системи господарювання, відсутністю стабільної національної грошової одиниці, а також поширенням кризи неплатежів у країні. Слід зазначити, що велика заслуга у розвитку такого нетрадиційного виду послуг як факторинг, належить Національному банку України. Зокрема, у квітні 1992 року НБУ було прийнято «Методичні рекомендації № 2: Про надання комерційними банками факторингових послуг». Цей документ регламентував механізм кредитування НБУ банків другого рівня на строк до 3-х місяців та під 10% річних для проведення ними у подальшому факторингових операцій.

У 1993 – 1994 рр. Міністерством зовнішніх зв'язків України разом із німецьким банком, що спеціалізується на міжнародному факторингу DG Diskontbank GmbH, було розроблено спільну програму розвитку факторингу в Україні. Однак в силу складної економічної ситуації в країні, розгортання гіперінфляції,

нестабільності валютного курсу «купоно-карбованця», а також значного рівня недовіри у діловому середовищі, популярності така послуга не набула.

Наступним етапом у становленні ринку факторингових послуг вважається період кінця 90-х рр., коли факторингові послуги почав активізувати АБ «Укрсоцбанк», представляючи їх як альтернативу звичайному банківському кредитуванню. Із кінця 2002 року активно освоювати ринок послуг факторингу почав і АКБ «ТАС-Комерцбанк». Однак на той час для вітчизняних банків, які пропонували факторингові послуги, поставали наступні проблеми: низький рівень обізнаності потенційних клієнтів із технологією факторингу, відсутність належної нормативно-правової бази, що регламентувала б ці відносини й чітко визначала права та обов'язки сторін угод факторингу, а також відсутність належної теоретичної та практичної підготовки у фахівців, які б займалися факторинговим обслуговуванням [9, с. 413]. Знаковою подією для становлення й розвитку вітчизняного ринку факторингових послуг стало заснування у 2004 році універсального комерційного банку «Українська фінансова група». З того моменту поступово на вітчизняному ринку почали з'являтися факторингові послуги і банки зокрема. У 2004 році лідером у наданні послуг факторингу вважався ПАТ «Укрсоцбанк», який набув членства у міжнародній асоціації факторингових компаній FCI (Factors Chain International). Вже через рік партнерами іншої міжнародної факторингової асоціації IFG (International Factors Group) стали ще 3 вітчизняних банків – ПАТ «Укрексімбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та АКБ «ТАС-Комерцбанк». Такі бурхливі дії на ринку фінансових послуг почалися в наслідок того, що вітчизняні банки бажали розширити свої ділові контакти на міжнародному ринку факторингу, насамперед, вступ до міжнародних факторингових асоціацій повинен був зробити великий крок уперед для збільшення попиту на факторинг. Окрім того, українські банки мали на меті перейняти досвід партнерів з інших країн, особливо тих, де такі послуги набули широкого використання, щоб застосовувати такі фінансові інструменти на вітчизняному ринку.

Важливим кроком у напрямку становлення вітчизняного ринку факторингових послуг стало приєднання України у 2006 році до Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг [9, с. 411]. Цю подію можна вважати початком запровадження в нашій країні міжнародних стандартів факторингового обслуговування. Починаючи з 2000-х років і до кризи 2008 року обсяги факторингових операцій в Україні постійно зростали. За підсумками на 2007 рік обсяг факторингових послуг становив 0,89 млн євро або 1,07% національного ВВП. У цей час серед вітчизняних банків активними учасниками ринку факторингових послуг були ПАТ «Укрсоцбанк», АБ «Укрексімбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ТОВ КБ «УФГ» та ВАТ Банк «Біг Енергія» [11].

Однак фінансова криза 2008–2009 років змінила порядок на ринку факторингових послуг на світовому рівні та в Україні зокрема. Зазначимо, що на початку 2008 року на українському ринку банківських послуг спостерігалось збільшення факторингових операцій, що характеризувалося зростанням обсягів факторингового фінансування та паралельним скороченням строків договорів факторингу. Таке зацікавлення факторинговими операціями було обумовлено різким скороченням обсягів банківського кредитування в Україні. Якщо порівняти показники обсягу факторингових послуг в Україні за 2008 рік з показниками 2007 року, то вони зросли у 1,5 рази (на 47,6%) і становили 1,314 млн євро від національного ВВП.

У 2009 році на українському ринку фінансових послуг спостерігалось значне падіння обсягів факторингових операцій – у 2,5 рази (або на 60%), що фактично було обумовлено погіршенням платіжної спроможності в країні, і як наслідок призвело до накопичення вітчизняними факторами значної кількості боргів.

Для покращення ситуації у галузі фінансування у 2010 році фінансовим установам, які здійснювали факторингове обслуговування, на законодавчому рівні було дозволено надавати послуги з пов'язаного з цим ведення обліку грошових вимог, надання поруки за виконання боржником свого зобов'язання за грошовими вимогами постачальників товарів (послуг) та пред'явлення до сплати грошових вимог від імені постачальників товарів (послуг) або від свого імені, а також інші послуги, спрямовані на одержання коштів від боржника. Це означало остаточне доведення у національному законодавстві визначення факторингової послуги до міжнародних стандартів.

З огляду на це, сьогодні потенційними учасниками ринку факторингових послуг України можуть бути більше 180 банків, які мають банківську ліцензію. Згідно зі статтями 47 та 49 Закону України «Про банки та банківську діяльність» факторинг визначено як різновид кредитних операцій банків, які відносяться до третьої групи банківських послуг. Тому право на здійснення факторингу банківські установи набувають одразу після отримання ліцензії, яку кожен банк повинен в обов'язковому порядку оформити на протязі першого року своєї діяльності. На практиці ж факторингом в Україні можуть собі дозволити займатися в основному великі банки, і то не всі. Водночас слід зазначити, що ряд банків, які активно займалися факторингом до 2009 року, після кризи поступилися своїми позиціями на вітчизняному ринку факторингових послуг або збанкрутували.

На ринку банківського факторингу на початку 2015 року працювали вісім банків з числа 25 лідерів ринку послуг для підприємців. Поряд із банківськими установами надавати факторингові послуги в Україні станом на 31 грудня 2014 року також мають право 264 фінкомпанії, які отримали на це спеціальний дозвіл Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [11]. Разом із тим, незважаючи на таку велику кількість фінансових установ, які можуть здійснювати факторингові операції, поки що український ринок факторингових послуг знаходиться на етапі становлення.

Так, у 2012 році питома вага факторингу у національному ВВП становила лише 0,92%, що менше, ніж до кризи 2008 року. За підсумками 2012 року це практично один із найнижчих показників серед країн Центральної та Східної Європи. Однак такі показники можуть характеризуватися тим, що у 2012 році банки – лідери на ринку факторингу посилили вимоги щодо позичальників, сфери їх діяльності та умов факторингового обслуговування, а значна частина банківських установ у зв'язку зі зниженням ліквідності й іншими об'єктивними причинами взагалі не надають послуги факторингу. Протягом 2013 року фінансові компанії уклали 70,8 тис. договорів з факторингу на загальну суму майже 10,3 млрд гривень і виконали 60,5 тис. договорів на суму 9,16 млрд гривень. За підсумковими результатами 2013 року порівняно з 2012 р відбулося зменшення на 14,2% (1,6 млрд грн.) Операцій факторингу у вартісному вираженні, у той час як кількість договорів зросла в 3,5 рази (на 50 295 од.). Однак обсяг стандартних джерел фінансування факторингу виріс за 2014 рік у 1,5-3,5 рази. Всі традиційні й інші джерела фінансування факторингових послуг в 2014 році, на відміну від попереднього року, продемонстрували позитивну динаміку. Про це свідчать дані Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Зокрема, обсяг банківських кредитів як джерела фінансування факторингових послуг збільшився в 2014 році в 1,48 рази, або на 1,587 млрд, до 4,926 млрд гривень. Обсяг фінансування факторингових операцій за рахунок власних коштів склав на 31 грудня 2014 15,169 млрд гривень, що в 2,45 рази, або на 8,985 млрд гривень більше, ніж на аналогічну дату 2013 року. Такі показники демонструють позитивні зрушення у сфері факторингового фінансування, що свідчить про активізацію виробництва у країні навіть під час кризи.

В 2014 році обсяг договорів факторингу укладених підприємствами сфери послуг у різних галузях, значно зростає. (рис.2)

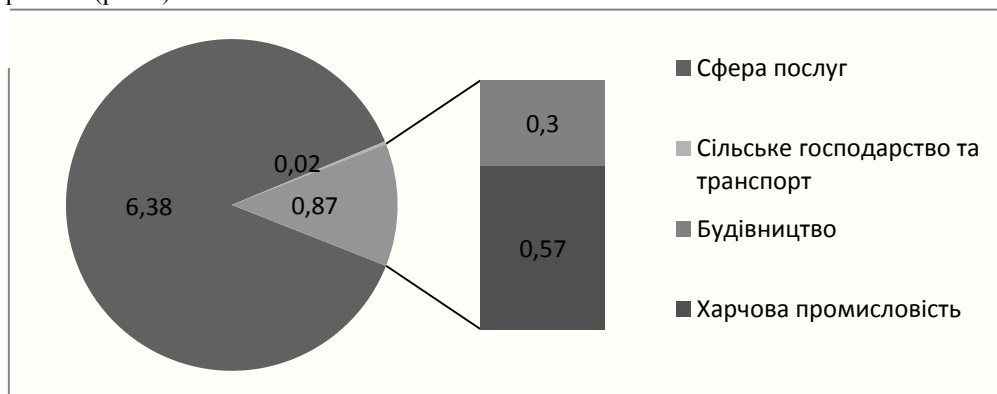

Рис. 2. Структура договорів факторингу у різних сферах та галузях в 2014 р., %.

Джерело: побудовано автором за даними Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Отже, їх обсяг зріс за минулий рік на 884,14%, або 1,349 млрд, до 1,502 млрд гривень. Підприємства транспортної галузі збільшили обсяг договорів факторингу на 76,47%, або 1,3 млн, до 3 млн гривень; будівельної сфери - на 26,32%, або 14,5 млн, до 69,6 млн гривень; харчової промисловості - на 15,73%, або 18,1 млн, до 133,2 млн гривень.

У той же час обсяг договорів факторингу в сільському господарстві скоротився на 92,57%, або 16,2 млн, до 1,3 млн гривень. Стовідсоткове скорочення до нульового показника зафіксовано в машинобудуванні та хімічній промисловості. В 2014 році не фінансувалися через факторинг підприємства металургійної сфери та легкої промисловості, а також практично не фінансувалася видобувна промисловість.

У структурі джерел фінансування в 2014 році найбільшу частку склали власні кошти - у порівнянні з 2013 роком їх частка зросла на 2,88 процентного пункту, до 64,48%. (рис.3)

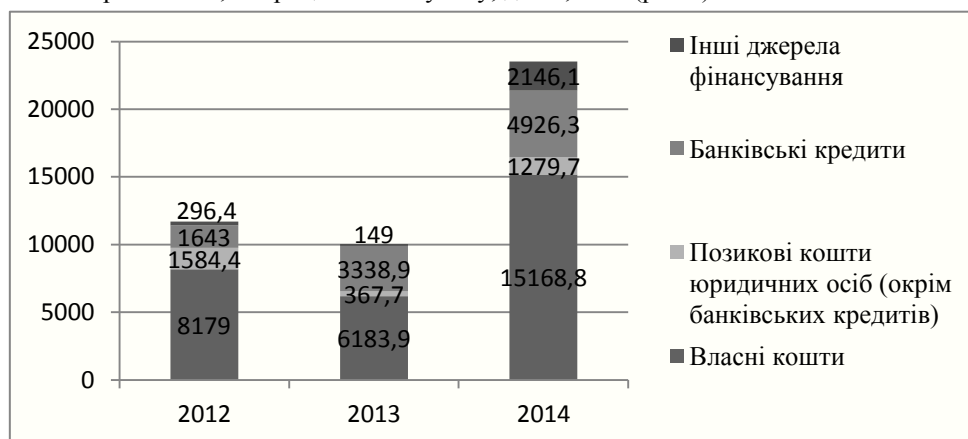

Рис. 3. Джерела фінансування факторингових операцій за 2012-2014 рр., млн грн.

Джерело: побудовано автором за даними Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Частка банківських кредитів на 31 грудня 2014 склала 20,94% від загальної суми джерел фінансування, що на 12,32 п.п. менше, ніж на аналогічну дату попереднього року.

Позикові кошти юридичних осіб (крім банківських кредитів) збільшили свою частку на 1,78 п.п., до 5,44%; частка інших джерел фінансування зросла на 7,64 п.п., до 9,12%.

Факторинг в силу своєї специфіки цікавий малому і середньому бізнесу, адже основною факторинговою галузі залишається торгівля. Крім того, малі та середні підприємства, як правило, мають якісний портфель дебіторів, та прагнуть працювати з великими покупцями. Факторингові операції вигідні для юридичних осіб у зв'язку з появою можливості зменшити витрати на адміністрування проблемних боргових зобов'язань і наростити свої активи.

Говорячи про зарубіжний досвід використання факторингових послуг, наприклад, у Великобританії факторинг не обслуговують виробничі компанії, компанії сфери послуг і оптово-роздрібною торгівлі. В Італії факторинг широко використовується у сфері комерційних, транспортних і телекомунікаційних послуг. У Данії найбільший попит на послуги факторингу спостерігається з боку текстильної промисловості, у Греції – харчової промисловості, а в Австрії – електроенергетичної, переробної і хімічної.

І взагалі факторинг в світовому глобальному середовищі набирає все більше широких обертів, що ілюструє таблиця 2.

Таблиця 2

Розвиток світового ринку факторингових послуг в 2013 році, млн євро

Країна	Внутрішній факторинг	Міжнародний факторинг	Усього
США	176,487	15,068	191,555
Канада	5,297	383	5,680
Мексика	27,872	189	28,061
Франція	161,844	38,615	200,459
Німеччина	130,630	40,660	171,290
Італія	136,777	41,225	178,002
Норвегія	14,379	1,917	16,296
Росія	41,072	888	41,960
Україна	1,325	15	1,340
Великобританія	287,649	20,447	308,096
Польща	26,740	4,848	31,588
Туреччина	26,538	5,498	32,036
Китай	295,451	82,677	378,128
Японія	76,425	830	77,255
Тайвань	28,000	45,000	73,000

Джерело: побудовано автором за даними FCI [3].

Таким чином, наприклад частка Америки за обсягом наданих факторингових послуг у світі становить 8%. Незначні позиції займають Африка (1%) і Австралія (3%). Основними країнами в Європі, за наданими обсягах факторингових послуг є: Великобританія, Італія, Франція, Німеччина, Іспанія. Серед країн Азії, що входять до трійки лідерів за факторинговими оборотам, можна виділити Китай, Японію і Тайвань. В Америці зростаючий факторинговий оборот припадає на США, Бразилію, Чилі та Мексику.

Структура ринку факторингу в окремих країнах може докорінно відрізнятись. Перш за все, це пов'язано з особливостями платіжної дисципліни і традиціями проведення комерційних угод в тих країнах. Наприклад, у Великобританії основне місце займає інвойс – дискаунтинг, а в структурі повного факторингу переважає факторинг з регресом. У Німеччині, Італії та Франції переважає інвойс – дискаунтинг і безрегресний факторинг, що пов'язано з особливостями ліцензування. Необхідно відзначити відмінності у розвитку факторингу в країнах, що розвиваються, і в тих, що вже економічно розвинені. У країнах, що розвиваються, найбільше використовують інвойс - дискаунт, тоді як розвинені країни пропонують принципово нові послуги факторингу – реверсивний факторинг, фінансування під товари, обладнання тощо [8, с. 474]. Факторингові компанії розвинених країн розширюють мережу закордонних філій і дочірніх компаній, що розвивають свою діяльність через мережу Інтернет.

Для подальшого розвитку факторингу як дієвого інструменту українського фінансового ринку слід звернути увагу на світові тенденції розвитку факторингу щодо їх адаптації до вітчизняного ринку факторингових послуг. Серед головних тенденцій може виділити:

- чітко виражений регіональний характер розвитку (особливо в Європі);
- призупинення темпів зростання в країнах з найстарішою традицією. Це пояснюється заповненням ринків та їх стабілізацією на існуючому рівні, хоча такі країни досі мають одні з кращих показників;
- переважання в деяких країнах міжнародного факторингу над внутрішнім.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, спостерігаємо динамічні темпи розвитку ринку факторингових послуг у світі. В Україні темпи розвитку ринку факторингових послуг хоча не є стрімкими, як в інших країнах, однак, цей ринок впевнено відновлює свої позиції після подолання світової фінансової кризи.

Прогнози розвитку послуг факторингу на українському ринку на 2015-2016 рр. є досить помірними. Хоча через ряд подій у 2015 році банки знизили об'єм факторингового фінансування, удосконалення таких операцій повинно призвести до зростання рентабельності діяльності банків, стабілізування фінансового стану клієнта, покриваючи ліквідні та інфляційні ризики [7]. Банки будуть активно пропонувати факторингові послуги своїм клієнтам. Зараз серед основних трендів 2015 року виділяють:

- жорсткість оцінки ризиків та кредитної якості клієнтів і дебіторів;
- зростання процентних ставок з урахуванням зростання облікової ставки НБУ і вартості ресурсів на ринку;
- обмеження і скорочення обсягів кредитування в міру погіршення економічної ситуації в країні.

Всі ці фактори впливають на обсяги договорів та джерела фінансування, як в цілому, так і кожен окремо, тому без поліпшення економічної ситуації тенденція щодо скорочення обсягів факторингових операцій буде продовжуватися.

Що стосується факторингу, який має надаватися банками, то це призведе до ряду покращення діяльності суб'єктів ЗЕД: по – перше, банки надають факторинговий сервіс, ґрунтуючись на оцінці платоспроможності учасників факторингу (постачальника і покупця), прозорості, своєчасності та повноти розрахунків, управлінні портфелем фінансування (на користь постачальників) і портфелем як прав вимог, так і самих дебіторів [7]. По-друге, такий факторинг спрямований не тільки на фіксування постачальників на період відстрочки, наданої покупцеві, але і ще ряд додаткових сервісів по управлінню торговими лімітами і ризиками постачальника.

На 2015 рік найголовніші банки з надання факторингових послуг України висунули свої умови факторингового фінансування. Цікаво, що тільки ПУМБ в умовах не висуває до клієнта суворих вимог, як інші банки. Можна сказати, що політика банку є лояльною. Для інших банків обов'язковим є співпраця дебітора з компанією не менш, ніж 6 місяців (таб.3).

Таблиця 3

Умови факторингових операцій в українських банках в 2015 році.

Банк, виступаючий у ролі фактора	Умови видачі факторингу	Макс. об'єм фінансування, % від суми накладної	Мін. кількість дебіторів	Макс. період транша (відстрочки платіжа)
ОТП Банк	Тільки для регулярних поставок. Тільки для компаній, працюючих більше 2-х років і дебіторів, співпрацюючих з компанією більше 6 місяців.	90%	1	4 місяця
Укрексімбанк	Тільки для накладних більше 1,5 млн. грн. Тільки для компаній, працюючих більше 1 року і дебіторів, співпрацюючих з компанією більше 6 місяців.	90% мінус плата за факторинг	3	3 місяці
Райффайзен Банк Аваль	Тільки для дебіторів, співпрацюючих з компанією більше 3 місяців, за які зроблено 3 поставки.	80% мінус плата за факторинг	5	3 місяці
UniCredit Bank	Тільки для прибуткових за останні місяці компаній. Тільки за умови переводу у банк всіх оборотів по контрактах, за якими виконується факторингове обслуговування.	Індивідуально	3	3 місяці
Перший Український Міжнародний Банк	Немає обмежень; мінімальний пакет документів. Є онлайн-замовлення факторингу.	90%	1	2 місяці

Джерело: побудовано за даними компанії «Простобанк Консалтинг».

Висновки. Отже, слід зазначити, що становлення та розвиток ринку факторингових послуг в Україні відбувався завдяки активній участі банківських установ у даному процесі. І сьогодні, не зважаючи на значну кількість зареєстрованих в Україні небанківських факторингових установ, саме банки є безперечними лідерами вітчизняного ринку факторингу. Факторинг - особливо вигідний для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також підприємств малого та середнього бізнесу, який дозволяє керівництву і працівникам сконцентруватися на виробничих проблемах і максимізації прибутку. Він прискорює отримання більшої

частини платежів, гарантує повне погашення заборгованості і знижує витрати з ведення рахунків. Факторинг дає гарантію платежу і позбавляє постачальників від необхідності брати додаткові і дорогі кредити в банку. Все це сприятливо впливає на фінансове становище підприємств, максимізуючи їхній прибуток.

Література

1. Говорушко, Т. А. Факторинг як форма рефінансування дебіторської заборгованості / Т. А. Говорушко, І. П. Ситник, К. М. Степаненко // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 4. – С. 35–40.
2. Карп'як Я. С. Факторинг як інструмент вирішення фінансових проблем підприємства / Я.С. Карп'як, Л.І. Ріжко // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку – 2009. – Н 647. – С. 70–72.
3. Малимоненко Р.А. Особливості вітчизняного факторингу / Р.А. Малимоненко // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 1(3).
4. Міжнародна асоціація факторингу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – www.fci.nl
5. Попов Ю. Факторинг: законодавство України та світовий досвід / Правовий тижень. – №3(76) від 15 січня 2008 р. – С.9–10.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо факторингу: Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2011. – №4. – Ст.20.
7. Про приєднання України до Конвенції УНИДРУА про міжнародний факторинг: Закон України від 11.01.2006 р. №3302-IV.
8. Руснак М.А. Ринок факторингових послуг в Україні / М.А. Руснак // Фінанси України. – 2012 –№ 2. – С. 50–52.
9. Смачило В.В., Дубровська Є.В. Сутність факторингу та його використання при управлінні дебіторською заборгованістю в Україні // Фінанси України. – 2007. – № 7.
10. Терновська М.О. Дослідження стану ринку факторингу в Україні / М.О. Терновська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – www.nbu.gov.ua.
11. Малимоненко Р.А. Особливості вітчизняного факторингу / Р.А. Малимоненко // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 1(3).
12. Хомутенко В.П. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / В.П. Хомутенко, В.В. Немченко, І.С. Луценко.// – К.: ЦУЛ, 2009. – С. 471–474.
13. Череп А. В. Банківські операції: навч. посіб. / А. В. Череп, О. Ф. Андросова.// – К.: Кондор, 2008. – С. 407–414.
14. Шевченко І.М. Факторинг як інструмент ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємств / Н.М. Левченко, Г.В. Кравченко // Економічний простір. – 2009. – № 23/3 – С.242–251.
15. Шпаргало Г.Є. Факторингові операції в Україні: проблеми та перспективи / Г.Є. Шпаргало, Н.В. Наконечна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту. – www.nbu.gov.ua